

*Березянюк Т.В.,
Д.е.н., доц., зав. каф. економіки праці та менеджменту
Національний університет харчових технологій*

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА: ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

Останні декілька років відбулись суттєві зміни в проблемах та завданнях усього людства. Порядком денним щодо стійкого розвитку до 2023 року, який схвалено 193-ю сесією ООН, визначено ключові стратегії забезпечення людського розвитку з урахуванням національних особливостей. Головну увагу приділено реформі глобального управління та інституціональним засобам рішення проблеми: структурна схема людського розвитку переорієнтовує суспільство із курсу на досягнення заможності індивідуума на підвищення достатку громади, з курсу на багату економіку у бік багатства суспільного людського життя, з підвищення рівня достатку людей у бік підвищення їх благополуччя, з максимізації індивідуального доходу в бік підвищення потенціалу.

Основні кроки та структуру цілей економічної та політичної діяльності суспільства було викладено в підсумкових рішеннях Самміту G-20 (2013 р.) - наголос зроблено на реформуванні головних чинників та інструментів регуляції в інституціональному середовищі [1].

Таблиця 1

Сучасні політики та принципи ОЄСР та G-20

Програма розвитку	Засоби досягнення та завдання
Забезпечення продовольчої безпеки	Якісне харчування, стійке виробництво, зростання продуктивності праці в АПК, увага до продуктивності дрібних фермерських господарств, гендерна рівність як запорука зростання потенціалу продуктивності, створення робочих місць особливо у сільській місцевості, підвищення транспарентності, ефективність ринків розглядається як зменшення втрат продовольства та недопущення забруднення, а також поліпшення харчування усіх верств населення. Демонструвати лідерство та скоординований, інтегрований та довгостроковий підхід до взаємодії у вказаних напрямках
Забезпечення продовольством в умовах швидкої урбанізації	Огляд ключових напрямків зростання економіки та створення робочих місць у сфері продовольчої безпеки та харчування (особлива увага до країн низьких статків)
Господарський порядок	Розповсюдження кращих практик у сфері продуктової безпеки та харчування

	<p>Моніторинг виконання обов'язків:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування продовольчих резервів та доступу до гуманітарних поставок; – відповідальні інвестиції у сільське господарство; – управління ризиками у сільському господарстві; – забезпечення харчуванням дітей до 1000-ї доби життя
Глобальне партнерство щодо розширення доступу до фінансових послуг	<p>Угода по фінансуванню малих та середніх підприємств (SME Finance Compact)</p> <p>Програма взаємної освіти (G20 Peer Learning Program)</p>
Інфраструктура - головне джерело економічного росту	Розвиток приватно-державного партнерства
Подолання недостатності навичок працевлаштування	<p>Забезпечення набуття базових навичок та кваліфікації</p> <p>Обмін кращими практиками</p> <p>Інноваційні підходи до освіти на базі державної політики працевлаштування та участі приватного сектору</p>

Укладено автором за джерелом [2]

Аналіз дозволяє зробити висновок про відмову континентальної Європи від ліберальної економіки та переходу до конструкції соціально регульованого капіталізму. У зв'язку з цим змінюються і завдання урядів, що приєдналися до цих рішень.

Таблиця 2

Напрямки оцінки відповідності діяльності корпоративного сектору за вимогами ОЄСР

Принципи	Напрямок впливу на корпоративний сектор	Виконавець
----------	---	------------

Принцип 1 Умови для довгострокового інвестування	Узгодженість політичних цілей, ефективне регулювання бізнесу, створення робочих місць, підвищення рівня життя, конкурентоспроможність, «зелений» ріст, прозорість, справедливість, нагляд	Національний уряд
Принцип 2 Розвиток заощаджень та інституційних інвесторів	Підвищення прозорості винагород, сприяння конкуренції, зменшення стимулів для маржинального росту	
Принцип 3 Управління інституційними інвесторами	Виявлення екологічних, соціальних та корпоративних ризиків управління	Керівний орган інституційного інвестора
	Виявлення конфлікту інтересів	Органи нагляду та контролю
	Контроль механізму корпоративного управління, агентських відносин та винагород по усьому ланцюгу інвестування	
Принцип 4 Фінансове регулювання, податки, вартість	Укріплення наглядових та контрольних функцій	Уряди
Принцип 5 Механізми фінансування та співробітництво інвесторів	Державне втручання в діяльність інституціональних інвесторів відбувається на основі недоліків ринку та оцінки соціально-економічного та екологічного впливу	
	Сприятливе політичне середовище	
Принцип 6 Інвестиційні обмеження	Полегшення контролю наглядових органів, стимулювання інвесторів до розширеної звітності	Наглядові органи, національні уряди
Принцип 7 Обмін та розкриття інформації		

Принцип 8		
Фінансова освіта, захист прав споживачів		

Укладено автором за джерелом [2]

Отже, в рамках нової парадигми економіки національного та світового суспільства обрано людський розвиток, як мету, як процес, як результат. А, відповідно, зростання економіки – є інструмент досягнення мети, засобом забезпечення людського розвитку, а не самоціллю.

У свою чергу людський розвиток – це розвиток людського потенціалу шляхом активної участі людей у процесах, що його (потенціал) формують, через реальне покращення життя особистості.

Основним показником виміру людського розвитку є відповідний Індекс: потенціальна тривалість людського життя при народженні, середня тривалість навчання та ВВП на душу населення як спроможність суспільства забезпечити реалізацію потенціалу та досягти достойного рівня життя. Додатково запропоновано ще 4 складових у формуванні Індексу: коригуючий коефіцієнт суспільної нерівності, індекс гендерного розвитку, гендерної нерівності, індекс багатомірної бідності(не пов'язаної із власним доходом). Значення Індексу людського розвитку (HDI) України за 2014р.-2017р. дорівнювало 0,747 – цей показник належить до категорії високого рівня людського розвитку – що поставило країну на 81 позицію зі 188 країн. Якщо у 1990 р. середній дохід 10 % найзаможніших громадян України у 4 рази перевищував відповідний показник 10 % найбідніших, то у 1996 році — вже у 67 разів, а в 2017 р. – у 78,9. Майже чверть працівників отримують заробітну плату, нижчу за межу бідності, а близько 70 % — меншу за прожитковий мінімум . Коефіцієнт Джині в Україні складає 28% (дані ООН), а децильний коефіцієнт – 7,6%, хоча, згідно з експертними оцінками, розрив у доходах найзаможніших і найбідніших верств населення сягає 40% [3]. За оцінками експертів ПРООН, 25% населення України живуть в умовах нижче межі бідності.[4]

Соціальна відповідь на негативні економічні наслідки невдалої ринкової конструкції проявились в національному суспільстві як пришвидшення процесів міграції. Якщо в 1990 році цей процес мав чітку межу на рівні 2-3% короткострокових переміщень [5,с.547], то в 2016-2017 році зовнішньо орієнтований потік подолав контрольовані межі – 23%.

Найбільш суттєво людський розвиток зумовлюють соціальні чинники (44%), економічні (39%) та політичні (17%). Відмітимо, що сценарій «занепад» оцінювався за ймовірністю 0,23; «розвиток» - 0,47; «стагнація» -0,3. Проте, за висновком міжнародних наддержавних організацій керуваність процесами гуманітарного розвитку було втрачено в 2006 році, натомість активізовано чинники зовнішнього впливу.

Таблиця 3

Оцінка впливовості основних діючих сил на суспільний розвиток, %

Показник	1990	2005	2016-2017
Політична влада	93	45	12
Виконавча влада		4	
Громадські організації	5	8	2
олігархи	-	35	52
Міжнародні організації	2	18	34

Посилився зовнішній міграційний потік як реакція на економічну та соціальну невдоволеність активного населення.

Таблиця 4

Характеристики національного міграційного потоку, %

Напрямки міграційного потоку	1990	2005	2016-2017
Росія	78,2	53,0	38,2
ЄС	6,5	24,8	37,0
Польща	13,4	18,8	21,3
США, Канада	1,9	3,4	3,5

Укладено за джерелом [6]

Офіційні перекази та через посередників становили в 2016 році 2 770 870 000 дол.США, а в 2019 р. близько 1 млрд.дол., що складає половину надходжень за транзит російських енергоносіїв. Означене дозволяє зробити висновок про переміщення статті надходження з реального сектору до соціальної сфери. Таким чином, можна зробити припущення що основним

джерелом бюджетного формування згодом стане не товар, послуга чи податок з їх продажу, а нарахування на працю фізичних осіб – мешканців України.

Література

1. [Декларация саммита «Группы двадцати» по финансовым рынкам и мировой экономике](http://archive.kremlin.ru/events/articles/2008/11/209291/209303.shtml). URL: <http://archive.kremlin.ru/events/articles/2008/11/209291/209303.shtml>
2. Содействие более долгосрочному инвестированию институциональными инвесторами: отдельные вопросы и меры политики. URL: <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/48616812.pdf>
3. Головкін Б.М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні. *Форум права*. 2014. № 1. С. 106–111.
4. Людський розвиток України: 2004 рік (колектив авторів) / Щорічна науковоаналітична доповідь . К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. 172 с.
5. Український соціум./ за ред. В.С.Крисаченка. К.: Знання України, 2005 р. 792 с.
6. Міграція в Україна: факти і цифри /МОП, 2016. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf